

KÖZGYŰLÉS

A Magyar Földtani Társulat 1952. évi közgyűlését június 4-én tartotta az Egyetemi Ásvány-Közzettani Intézet előadótermében.

A közgyűlés pontjai:

Elnöki megnyitó: „Újabb irányzatok az üledékes kőzetek rendszerezésében“ (Sz á d e c z k y K. Elemér). (L. a füzet elején.)

Jelölőbizottság választás.

Főtitkári beszámoló: (K e r t a i György).

Öslénytani Szakosztály beszámolója (B o g s c h László).

Az új tisztikar megválasztása.

A Társulat 1952. II. félévi programjának ismertetése (J a n t s k y Béla).

Hozzászólások, indítványok.

A DIALEKTIKA NÉHÁNY KÉRDÉSÉRŐL A GEOLÓGIÁBAN

(Főtitkári beszámoló)

KERTAI GYÖRGY

1951. évi titkári jelentésemben megvizsgáltam, hogy a Magyar Földtani Társulat hogyan tölti be hivatását a szocialista országépítés frontján. Az azóta eltelt egy esztendő népi demokratikus országunk fejlődésében hatalmas eredményeket hozott. Meg kell állapítanunk, hogy Társulatunk élete és fejlődése az eredmények ellenére még mindig messze elmarad a szocialista termelés területén mutatkozó eredmények emelkedése mögött.

Földtani kutatásunk az utolsó évben az országban soha nem látott lendületnek indult. A Nép gazdasági Tanács legutóbbi közgyűlésünkön említett határozata új feladatok elé állította a magyar geológusokat, és elindított bennünket a földtani munkának a termeléssel való szorosabb kapcsolata felé vezető úton. A fejlett szocialista termelés számtalan területén a termelés emelkedése a mesterségnek a tudománnyal való minél tökéletesebb összeforrásán múlik. A magyar geológusok a nyersanyagkutatás területén jelentős eredményeket értek el az 1951/52. évben. Megnövekedett kőszénvagyonunk a komlói és sajóvölgyi területen, kőolajvagyonunk a déldunántúli és alföldperemi újonnan felfedezett mezőkön. Jelentős gazdasági eredményekkel kecsgettek a velencei-hegységi ércutakások, a Gyöngyös-oroszi környéken folyó ércutatás pedig már komoly készletbesítésre is lehetőséget adott. Új mangánérckészletet tártunk fel Úrkút és Eplény vidékén, és növelték a kutatások Helimba, Iszkaszentgyörgy és Gánt bauxitkészletét.

A Telkibánya melletti káliumdús trachit, a tokaji-hegységi bentonit és kaolin földtani kutatással feltárt készlete is növeli népgazdaságunk termelőerőit.

A gazdasági eredmények mellett az év tudományos eredményei sem maradtak el. Az utolsó két esztendőben több földtani tárgyú szakkönyv jelent meg, mint a Horthy-reakció huszötöd éve alatt.

A magyar geológusok közül kettőt tüntettek ki a legnagyobb kitüntetéssel, ami magyar tudóst érhet — Sz á d e c z k y - K a r d o s s Elemért és V a d á s z

Elemért — és ugyancsak Kossuth-díjjal tüntették ki tagtársunkat, Ács Ernő geofizikust.

Népköztársaságunk magas kitüntetéssel jutalmazta Jantsky Béla kartársunkat, aki a munkaéremrend arany fokozatát, Koeh Sándor és Renner János tagtársunkat, akik a Népköztársaság Erdemérem arany fokozatát, Szurovy Géza és Tomor János szaktársainkat, akik a Népköztársasági Erdemérem ezüst fokozatát nyerték el.

A Magyar Földtani Társulatnak 1951/52-ről megállapított munkatervét nem váltottuk teljesen valóra. Magyarázatul, de nem mentségül felhozhatjuk talán éppen a felsorolt eredményeket, amelyek kisszámú kutatóinknak igen nagymértékű elfoglaltságából születhettek.

Társulatunk programjával elsősorban az ásványi nyersanyagkutatás tudományos kérdéseinek ankétszerű megvitatását tűztük ki. Ilyen formában azonban csupán néhány és nem is legfontosabb problémakörnek megvitatására került sor.

A nyersanyagkutatás kérdéseinek kívül társulatunk legfontosabb feladata az oktatás, illetve továbbképzés ügyének előbbrevitele. E téren már komolyabb eredményről számolhatunk be. Elmaradt azonban munkánkból a tudományos világnézet fejlesztését célzó előadások, viták megrendezése.

Mintegy ezt pótolva szabadjon most a marxista-leninista világnézet és a földtani szemlélet egységének érdekében a dialektika néhány kérdéséről szólnom, annak földtani vonatkozásaiban.

*

Marxista-leninista filozófiai irodalmunkban igen szegényesen van képviselve a földtani tudomány ismeretanyaga. Sem a gyakorlati példák között nem találjuk a Föld fejlődésének mozgásformákban is gazdag fejezetét, sem az alapvető anyag- és formaképző fejlődések ninesenek a dialektika elemzésében kifejtve. Engels az Anti-Dühringben a „Tagadás tagadása“ c. fejezetben néhány lángeszű mondatban fejti ki az új és régi harcából fakadó földtani fejlődéseket, de ezután a geológia nem vonul fel a többi tudományokkal együtt, mint a biológia, kozmogónia, fizika, matematika, nyelvtudomány, történettudomány, stb. a dialektikával való kölesönös kifejtésben. Ennek oka az a körülmény, hogy a földtan csak az utolsó 10—15 évben fejlődött leíró, adatgyűjtő tudományból oknyomozó és jelenségkifejtő tudományá. Csak az utolsó években tette a geokémia, ére-, kőszén- és kőolajföldtan, kristálykémia fejlődése, a magmás folyamatok elemzése a földtant az összefüggéseket, jelenségeket fejlődésükben vizsgáló tudományá. A Föld keletkezésén, a Föld fejlődésének, az élő anyag fejlődésére való hatásán és a természet talaj dokuesajev-viljamsz-i vizsgálatának értékelésén kívül azonban a földtan még ma sincs irodalmunkban (legalább is az általunk ismert irodalomban) úgy végigtárgyalva, ahogy azt a dialektikus materialista gondolkodásmód megköveteli, mint ahogy pl. a miesurini biológia tárgyalása megtörtént. A geológiának a fejlődő szocialista termelésben szükségszerűen egyre nagyobb térhódítása pedig fontossá teszi ezt. A termelésben elfoglalt szerepe bizonyára magával is hozza e hiány megszüntését, és nem férhet kétség ahhoz, hogy a helyes dialektikus és materialista szemlélet következetes végigvitele visszahatásában a földtani ismeretet és ezzel a termelést fejleszti.

Nem vállalkozhatom rá, hogy a korszerű földtani szemléletnek teljes dialektikus elemzését összeállítsam. Csupán néhány olyan kérdéssel foglalkozom, amelyek részben a magyar geológus-kutatókkal folytatott vitákban merültek fel, részben, mint példák rendelkezésére állhatnak marxista-leninista filozófiai irodalmunkban.

Lenin Marxról írott tanulmányában írja: „napjainkban a fejlődésnek, az evolúciónak eszméje csaknem teljes mértékben behatolt már a társadalmi tudatba“, „abban a fogalmazásban azonban, amelyet Hegelre támaszkodva Marx és Engels adott neki, ez az eszme sokkal sokoldalúbb, sokkal tartalmasabb, mint az evolúciónak közkeletű eszméje. Oly fejlődés, mely a már egyszer meghaladott okokat mintegy megismétli, de máskép, magasabb bázison ismétli meg („a tagadás tagadása“), oly fejlődés, mely, hogy úgymondjuk csigavonalban, nem pedig egyenes vonalban megy végbe: (1) ugrásszerű katasztrófákkal, forradalmakkal járó fejlődés, (2) a fokozatosság megszakadása, (3) a mennyiség átváltozása minőséggé“.

A fejlődés 2 koncepcióját Lenin a következőképpen jellemzi: 1. fejlődés, mint csökkenés és növekedés, mint ismétlés; 2. fejlődés, mint ellentétek egysége (az egységnek kettéhasadása az egymást kölcsönösen kizáró ellentétekre és ezeknek az ellentéteknek kölcsönös viszonya).

A fejlődés első — metafizikus — megfogalmazásában „homályba merül az önmozgás, annak indító oka“ és a mozgás forrását kívülre viszik át vagy misztikus ködöt vonva az ilyen magyarázatban szükségszerűen megoldhatatlan fejlődésre, vagy világosan kifejezve a külső szubjektumot, az az isent.

A fejlődés másik — dialektikus — megfogalmazásában a lényeg éppen az önmozgás megismerése. Csak ez utóbbi magyarázat ad lehetőséget, hogy a fejlődés útját nyomozva a valóságot megismerjük, a törvényszerűségeket kiolvassuk, és a fejlődés még feltáratlan lépcsőin a fokok távolságát, szélességét, a korlátokat megismerve biztosan emelkedjünk új tudományos eredményekkel a fejlettebb teremtés felé.

A fejlődés említett két megfogalmazásában „a két egymással haribanálló osztály, a proletariátus és a burzsoázia kibékíthetetlen ellentéte fejeződik ki“. Eppen ezért írja Trocskin a micurini biológiáról írott könyvében, hogy nem pusztán e két koncepció egyidejű létezéséről van szó, hanem arról, hogy e két koncepció között szüntelen harc folyik.

E szüntelen harc természetesen a földtani szemlélet fejlődésében is megnyilvánul. Célunk a földkéreg fejlődésének értelmezésében mutatkozó néhány fel fogásra a dialektika szempontjából helyesen rávilágítani.

A népi demokratikus úton történő társadalmi fejlődés jelenlegi időszakában, országunkban sem közömbös a Föld hasznosítható ásványi anyagai keletkezésének, a földkéreg mozgásainak helyes értelmezése. A földkéreg kialakult anyagainak, formáinak egymással való viszonyát — időleges nyugalmukban és változásaikban — csak a dialektikus szemléletű geológus elemezheti termékeny módon. Ennek a viszonyoknak világos elemzése helyes útra tereli a tudományos kutatást, a földtani tudomány és a termelés kapcsolatát és a földtani oktatást.

A Föld fejlődésében a kozmikus porból — fekete testekből — való felhalmozódás hatalmas minőségű ugrásától kezdve igen sokféle mozgáson át vezet az út az első élőanyaggal kevert közetig: a termőtalajig. Nem vizsgáljuk most ennek az útnak a kozmogónia területére eső szakaszát, de fejezzük ki a kialakult földkéreg fejlődésének azokat a mozgató erőit, melyek a különféle új minőségek létrejöttében közreműködtek.

A porgári földtani szemlélet fel fogásán a lyelli aktualizmus halálos csapást mért Cuvier kataklizma-elméletére. Magukat materialistáknak nevező geológusok azonban ebben megállapításba kapaszkodva tagadják a földfejlődés forradalmi szakaszának létezését. Való az, hogy a váratlan katasztrófák, melyekben — Kedrov megfogalmazásában — „a jövő a múlttól elszigetelten, a múlt teljes pusztulása után jön csak létre“, — nem lehetnek a fejlődés mozgató erői —, de

ugyanígy egyliangú és szomorúan nyárspolgári a Föld fejlődésének a ma működő erőkhöz hasonló mozgásformák egymásutánjával történő magyarázata. Egyenes út ez a fejlődés ellaposításával, a mozgásokat kiváltó okok folyamatos átvétetésével egy, magán a fejlődésen kívülálló „vég-ok“ feltételezéséhez, vagy ami homályosságánál és materialista álarcánál fogva még veszélyesebb, egy misztikus „világélet“-be való belenyugváshoz.

Ennek cáfolatához elég csak arra utalni, hogy az „aktuális“ okok más körülmények között más okozatra vezettek. Továbbmenve azonban megállapíthatjuk, hogy a Föld fejlődésében a szárazföldképző-mozgások (epirogenézis) mennyiségi változásai, medencék feltöltődése, a hegyek lepusztulása viszonylagos nyugalmi időszakok. Világos azonban, hogy — amint Sztálin írja (Sztálin művei, I. 316. oldal) — „Az evolúció előkészíti a revolúciót, és megteremti számára a talajt — a revolúció pedig betetőzi az evolúciót és előmozdítja további munkáját.“ Az epirogenetikus mozgási fázisnak (a medencék süllyedésének és a hegyek emelkedésének), az olvadt övön úszó földkéreg egyensúlyával való növekvő ellentéte robbantja ki az orogén hegyképző fázist. Ez a kirobbanás a földtörténetben éppen a bizonyítékok egymásrataltsága és az abszolút időszámítás kezdetlegessége miatt sokszor nehezen szétválaszthatóan térben vagy időben, térben és időben, vagy csak térben határolható el. A Stille-féle hegységképződési fázisok merev alkalmazása éppen ezt nem veszi kellőképpen tekintetbe.

A magasbaemelkedő hegyláncok anyaga, viszonylagos fizikai és kémiai egyensúlya az atmoszféra és hidroszféra környezetében megváltozik, új mozgásformák áldozataként pusztul és új közetrendszerek fejlődéséhez vezet. Mennyiségi változásból fakadó gyökeres minőségi változások ezek, melyeknek ugrásjellege világos (Lenin 1. pontja) és világos az is, hogy a fejlődésben megszakad a fokozatosság (Lenin 2. pontja), ami új minőségek (üledékes kőzetek) keletkezéséhez vezet (Lenin 3. pontja).

Sztálin elvtárs azt tanítja, hogy a fejlődés az alacsonyabból a magasabb (jelen esetben a tűzeredésű [magmatikus] kőzetekből, a fejlettebb mozgási formákat lehetővétevő üledékes kőzet felé): „nem a jelenségek harmónikus kibontakozásának formájában megy végbe, hanem mint a tárgyakban és jelenségekben rejlő ellentmondások kipattanása, mint az ellentmondások alapján működő ellentétes tendenciák harca“.

Az ellentétes erőknek azonos mozgásformán belüli megnyilvánulására igen szép példa a kőzet mállásában a hőmérséklet szerepe, ezen belül az egymásra merőleges repedések keletkezése. A tömött kőzetek rossz hővezetőképessége következtében a nappal felmelegedő kőzet külső része kitérülve, el akar szakadni az eredeti térfogatú belső résztől, amelynek következtében a kőzet felületével párhuzamos repedések keletkeznek. Az éjjel lehűlő külső kéreg összehúzódva feszül rá, a még mélyebb — tehát kitérült belső részre, és így az előbbi repedés-irányra merőleges irányú repedések keletkeznek. Szükségszerűen darabokban pattogzik tehát le a kőzet berge.

Sztálin elvtárs a Marxizmus és Nyelvtudomány c. cikkében elemzi a fejlődés robbanásszerű és robbanás nélküli fokozatos ugrások közötti történő útját, és kimutatja, hogy a jelenségek specifikus természetéből, belső és külső ellentmondásoknak jellegéből, az egyik minőségi állapotnak a másikba való átmenetétől függ az ugrások és forradalmak formája. Kédrov érdekes példázta ezt a rádióaktív elemek atombomlási folyamatának robbanásszerű, de viszonylag tartó két szélsőségével. Az atom belső ellentéteitől függ a minőségi átmenés sebessége, és természetesen befolyásolható ez, a mesterségesen már felgyorsított, a természetben még nem ismert körülményekkel.

Amint Sztálin elvtárs kifejti, a változás végbemehet „mint valamely döntő csapás egyszeri aktusa“ „régí minőségből, új minőségbe való átmenet útján — a régieknek egy csapásra történő megsemmisítésével és az új felépítése útján“, vagy az ugrás létrejöhet „az új elemeknek fokozatos és hosszas felhalmozódása útján“.

A földkéreg formáinak és anyagainak fejlődésében fokozatosan végbemenő ugrásfajta tehát világosan érthető példa a tüzieredésű kőzetek pusztulása, az üledékek fejlődése, a robbanásszerű változásokra pedig a süllyedő és emelkedő kéregrészek között fellépő hegységképződés és ennek kísérőjelensége, a földrengéssel együttjáró lávafeltörés. Mindkettő ugrásszerű változás azonban, és nem egy „egységes“, „nagy“, tulajdonképen nagyon is egyhangú fejlődésnek, mondjuk egy mechanikus materialista, sőt metafizikus „világegyetem életének“ egyenletes mozgása. Ezen a fejlődésen belül lényegtelené válik a klasszikus földtanban szokásos „külső és belső erők“ megkülönböztetése. A didaktikában jól használható „külső és belső“ elnevezés elködösíti a mozgásnak a fejlődés szempontjából értékelendő irányát. Világos, hogy a „belső erők“ (vulkanizmus, gravitáció, radióaktivitás stb.) működése és kéregformáló hatása, csak a külső erőkkel (szél, víz, hőmérséklet stb.) való ellentétében, harcában teljesedik. A két erő külön való tárgyalásánál erre a fejlődés szempontjából fontos összefüggésre feltétlenül és mindig rá kell mutatni.

A Föld fejlődésének vázolt alapvető fejezete után vizsgáljuk meg, hogy az első nagy minőségi változás során már létrejött üledékes kőzetek további fejlődése hogyan példázza a fejlődés ugrásformáit.

A metamorf-kőzet átalakulási tolyamatában kétségtelen robbanásszerű, hirtelen átsapás, az a változás, melynek során kontakt-szirtek, kontakt-értelepek, kausztikus metamorfok vagy kokszosodott kőszenek keletkeznek a feltörő magma, illetve láva hőhatására. A hegységképző mozgások iorradalmi erőhatására jönnek létre a metamorfózis középső övének dinamotermális, mezometamorf csillámpalái, gnájszai — míg az epizóna szericités illitjei, talkpalái, a hosszú időn át tartó hőmennyiség és vegyi mozgásforma hatásának felhalmozódásából született új minőségként jelentkeznek, mint evolúciós termékek. A földkéreg nagy mélységeiben fokozatosan felhalmozódó hő és hidrosztatikai nyomás hozza végül létre a katazóna gnájszát, eklogitját és márványát.

Az érc- és egyéb ásványtelepek keletkezésében, az egyes elemek elterjedésében is nagyszerűen érvényesül az atomszerkezetnek Sztálin elvtárs által is kiemelt mennyiségi változása. Sztálin elvtárs írja: (Sztálin művei I. 317. oldal) „Az elemek Mendelejev-féle periódikus rendszere világosan mutatja, milyen nagy jelentősége van a természet történetében annak, hogy a mennyiségi változásokból minőségi változások keletkeznek“. Nem utalunk itt másra, mint a legismertebb példára, hogy az igen nagy atomtérfogató elemek, mint pl. az ón, vagy az igen kis atomtérfogató elemek, pl. lítium, nem halmozódnak fel a főkristályosodás időszakában, nem találhatóak tehát számottevő mennyiségben a tömeges kőzetekben, hanem maradék-magmák alkotórészeként vagy a gőz- vagy folyadék-tájszban maradnak. Ezek az elemek a földkéregfejlődés speciális folyamatainak eredményeként pegmatitokban vagy hidrotmális telérekben halmozódnak fel. Megemlíthetjük a Ferszmann-féle energetikai együttható mennyiségi változásának alapján való elem-eloszlási szabályt, a magmák elemeloszlásának, tehát minőségi változásának törvényszerűségét. Szádeczky akadémikus fejtette ki, hogy az ion-potenciál mennyiségi változásának figyelembevétele milyen nagy gyakorlati jelentőségű egyes elemek, pl. berilliumnak, vanádiumnak, titánnak az üledékekben való felhalmozódásánál.

Bauxit- és mangánérctelepeink, valamint a szerves eredetű vasérc keletkezése evolúciós fejlődés. Az új minőségek szép példái annak, hogy a keletkezésüket megelőző viszonylagos nyugalom egy alapvetően új mozgásformába (pl. baktériumok tevékenysége a vas kiválasztásánál) való átmenettel, új törvényszerűségek megjelenését jelenti.

A kőolaj- és földgáztelepek keletkezése kérdésében ugyancsak a további kutatás, új telepek felfedezése szempontjából igen lényeges a dialektikus szemlélet, ugrásokkal történő fejlődés tételének következetes keresztülvitele. Egyik hazai szerzőnk tagadja a „katasztrófa-övek“ szükségességét a kőolaj anyakőzetnek létrejöttében. Nyilvánvaló hogy a szerző mechanikus szemlélettel valami Cuvier-féle kataklizma fantomjával hadakozik, félreértve azt a megállapítást, hogy az élő anyag pusztulásának rohamosan, ugrásszerű bekövetkezése a paleogeográfiai viszonyok ugyancsak ugrásszerű változásának függvénye. Kétségtelen, hogy az oligocén vagy a miocén tengernek nem minden helyén, és e korszaknak nem minden idejében pusztult tömegesen, ugrásszerű változásával az élő anyag. Az elzáródó tengeröblök, torkolatvidékek, édesvíz és sósvíz találkozása a rohamos pusztulás övei, melyeket az élő anyag szempontjából katasztrófa-öveknek nevezhetünk. Nyilvánvaló az is, hogy az új olaj- és gázmezők felfedezése szempontjából nem közömbös, hogy kiterjesztjük-e a kutatás területét, vagy az említett törvényszerűségek figyelembevételével jelöljük meg az elsőrendű területeket és időszakokat. Egy másik szerzőnk a kőolaj anyakőzet keletkezését az orogén-övekhez köti, s a keletkezés vegyi mozgásformáját összetéveszti a felhalmozódás fizikai formájával, a kőolaj anyakőzet keletkezését összetéveszti a kőolaj-csapdák keletkezésével.

A kőolaj felhalmozódásában az evolúciós fázis elterjedettsége mellett érdekes utalni a sódómok olajcsapdáira, ahol a hirtelen felduzzadó sótömsz, átszakítva a rétegeket, viszonylag gyors és nagymértékű felhalmozódást okoz. A Nettleton-féle kísérlet (higany alá rétegzett paraffin egy bizonyos idő múva a higany szintje fölé ugrik) bizonyítja, hogy ez a szerkezetképződési forma forradalmi fázist képvisel.

A kőolaj-, földgáz- és a kőszénképződésben — már a legmagasabb mozgásformákkal — az élő anyag fejlődése is résztvesz. A kőszénképződés folyamata, még ha Vadász szerint metamorf fejlődésnek is tekintjük, lassú fizikai és vegyi változások hatására történik, tehát a minőségi ugrásnak Sz t á l i n elvtárs által említett 2-ik csoportjába tartozik.

Végül a mechanikus és dialektikus materializmus szemlélet különbségének megvilágítására vizsgáljuk meg a víz ún. „körforgásának“ megfogalmazását a fejlődés lenini két koncepciója szempontjából. A mechanikus materialista a víz örök körforgásáról beszél, megelégedve arról, hogy a víz körforgalmát ábrázoló vonalból leágazás vezet az élő anyaghoz, és a körvonalba beletorkollik az eleni O és H egyesülése. Új víz születik — amelyik soha nem volt víz, és víz szűnik meg vízként létezni. Ez a betorkollás és leágazás biztosítja a fejlődés spirális vonalát a kör helyett. Az élő anyagban szereplő víz pedig a legmagasabbrendű mozgásformának, a gondolkodásnak is kelleke, résztvesz tehát az egyetemes fejlődésben. Ugyanez az elvi megállapítás érvényes az elemek „körforgására“ is.

* * *

Az 1951/52. évadban — az Őslénytani szakosztályt nem számítva — 34 előadás hangzott el Társulatunkban, ami összehasonlítva az 1950/51. évi 30 előadással, alig több, mint 10%-os fejlődést jelent.

Az előadásokon megjelentek száma 1950/51-ben 559, 1951/52-ben 678 volt, ami kérekén 27%-os növekedést jelent. Az előadásokhoz hozzászólók száma 116-ról ugyanezen idősz. alatt 126-ra növekedett.

Közettani vonatkozású volt 6 előadás, általános földtani és alkalmazott földtani 5, ásványtani 4, geokémiai vonatkozású 3, rétegtani 3, éregenetikai 1, történeti földtani 1 és geofizikai 1 előadás hangzott el.

1952. évben 4 ankétot rendeztünk, egyet a geológusképzés kérdésének megvitatására, egyet a geológusok feladatainak és kötelességeinek tisztázására, és két ankétot foglalkoztunk szakirodalmunk kiváló eredményeivel: Vadász Elemér két könyvével, Vendl Aladár, Szádeczky-Kardoss Elemér és Tokody László munkáival.

Ankétjaink kritikai hangneme új színt és lendületet jelentett Társulatunk életében. Hiba volt azonban, hogy a kritikák nem voltak elég mélyenzántóak, elég kemények, és sokszor a kritika tárgyának csak pozitív oldalait emelték ki. Kevés volt még az ankéteken az ifjúság hangja is.

Társulati életünk legnagyobb hiányossága az, hogy igen kevés tagunkat sikerült tevékenyvé tennünk. Nem változott a helyzet azon a téren, hogy még mindig ugyanaz a néhány vezető káderünk egy személyben irányít, mint tudományos akadémiái főbizottság — és várja az irányítást, mint földtani társulati tisztikar; egy személyben oktat — és ipart vezet; egy személyben kutat — megoldva a közvetlen vizsgálati feladatokat is; és működik — vagy nem működik — különböző szakbizottságokban, kutatási tanácsban, ipari és intézeti kollégiumokban.

Az objektív akadályokra hivatkozva megállapíthatom, hogy nem sikerült több tag, sőt választmányi tag mozgósítása a munkatervünkben lefektetett igen szép feladatokra. Megnehezítette a helyzetet az is, hogy csak munkaévünk második felében sikerült a MTESZ-nek megfelelő szervező títkárt beállítania, s így a társulat régi adminisztratív ügykezelőjének leváltása s a Társulat helyiségváltatása zökkenőt okozott a szervezés vonalán.

Szép tervünk volt a Társulat rendszeres heti vitadélutánjainak állandó társulati helyiségben történő megrendezése. A MTESZ azonban nem váltotta be ígéretét, és nem tudott megfelelő helyiséget rendelkezésünkre bocsátani. Erről a tervről azonban semmiképpen sem teszük le, és az új tisztikar feladata lesz a következő évben ezt megvalósítani. Szükséges, hogy a Társulat olyan állandó helyiséggel rendelkezzen, melyben a hét meghatározott napján az elnökség vagy választmány néhány tagja az érdeklődő tagtársakkal — elsősorban az ifjúsággal — baráti légkörben megvitathatja az időszerű tudományos problémákat.

Társulatunk a MTESZ által ajánlott bizottságai a szerkesztő bizottság kivételével nem működtek.

Az utolsó két hónapban két munkabizottságunk kezdte meg működését: a Bányászati és Kohászati Egyesülettel közös feladatok megoldására egy ércbányászati bizottság és egy komlói kőszén-földtani munkabizottság.

Taglétszámunk 1950. évben 271, 1951-ben 287, jelenleg 297 fő. A múlt közgyűlés óta (1951. VI. 6.) 30 új tag lépett be.

Egy tudományos egyesület működésének mértéke elsősorban azokban a tudományos és gyakorlati eredményekben mutatkozik, melyet az egyesület tagjai értek el. Ezen a téren eredményes évről számolhatunk be. A Társulat szervezeti életének elevensége viszont nagymértékben a Társulat títkáráról függ — s e téren már nem dicsekedhetünk hasonló jó eredményekkel.

Biztosak vagyunk azonban abban, hogy az a lendület, amely egész tudományos életünket és az egész magyar népet töretlenül emeli a szocializmus megvalósítása felé, Társulatunkat is magával ragadja, és az új, tetterős tisztikar vezetésével Társulatunk méltó szervezete lesz a szocialista Magyarország megvalósításáért dolgozó magyar geológusoknak.